

כיוון שהגיע שער למדבר

הקדמה

הקריאה בפסוקי אחרי מות מלמדת שכפרתם העיקרית של ישראל מתבצעת על ידי השעיר הנשלח לעזאזל:

וסמך אהרון את שתי ידיו על ראש השעיר החי והתודה עליו את כל עוונות בני ישראל ואת כל פשעיהם לכל חטאתם ונתן אותם על ראש השעיר החי ושלח ביד איש עתי המדברה. ונשא השעיר עליו את כל עוונותם אל ארץ גזרה ושלח את השעיר במדבר. (ויקרא ט"ז, כא-כב).

שני שילוחים יש לפנינו: א. הכוהן שולח את השעיר ביד איש עתי; ב. האיש העתי שולח את השעיר במדבר. במאמר זה ברצוני לבדוק את היחס בין שילוחים אלו במישור ההלכתי והמחשבתי, תוך בחינת מספר שאלות, ובהן: מהי עיקר המצווה בשילוח השעיר? מתי נעשית כפרת ישראל על ידו? ומה היחס בין השעיר המשתלח והשעיר לה'?

1. "עד מתי יהיה [השעיר] זקוק לעמוד חי?"

הדעת נותנת, שלפחות עד לאחר וידויו של כוהן גדול, אין כפרתם של ישראל מסתיימת, שכן הווידוי הוא תנאי לכפרה (עיין רמב"ם הלכות תשובה פ"א ה"א). לשון הכתוב המצוטט לעיל מורה על זמן מאוחר אף יותר: שעת הגעת השעיר למדבר. אך מהברייתא אנו למדים על זמנים שאינם זהים לזמן שבפסוק:

דתניא: 'יעמד חי לפני ה' לכפר עליו', עד מתי יהיה זקוק לעמוד חי - עד שעת מתן דמו של חבירו, דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר: עד שעת וידוי דברים. במאי קא מיפלגי? כדתניא: 'לכפר' - בכפרת דמים הכתוב מדבר, וכן הוא אומר 'וכלה מכפר את הקדש', מה להלן בכפרת דמים - אף כאן בכפרת דמים, דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר: 'לכפר עליו' - בכפרת דברים הכתוב מדבר (יומא מ:).

נמצינו למדים, כי לדעת ר' יהודה, די שהשעיר לעזאזל יישאר חי עד מתן דמו של השעיר הפנימי, ואין דרישה שיחיה השעיר עד שיגיע למדבר, ואפילו לא עד הווידוי. וקשה, כיצד יכפר השעיר בלא וידוי?

אף שיטת ר' שמעון, המאחר את זמן הכפרה, קשה. לדעתו, די שהשעיר יחיה עד גמר הווידוי ולא יותר, כך שלמעשה לא מתקיים "ונשא השעיר את כל עוונותם אל ארץ גזרה", אף שלכאורה הכפרה לא הושלמה!

עוד יש לשאול, כיוון ששילוח השעיר אינו מעכב - מדוע מותר לחלל שבת כדי לקיים מצווה זו? כיצד הותרה נשיאתו של השעיר אם הוא חולה, אף שהדבר כרוך בהוצאה מרשות לרשות? מדוע מותר להרגו לבסוף על אף שיש בכך משום נטילת נשמה? ומשום מה מותר לשבור את הצום כאשר האיש העתי צמא או רעב?

קודם שנענה על שאלות אלו, נבחן שאלות נוספות המתעוררות תוך כדי עיון בהלכות השעיר המשתלח. בחינה זו תאפשר לנו להבין ביתר בהירות את טיבה של מצוות שילוח השעיר ואת מרכיביה השונים.

2. "מת המשתלח ישפך הדם"

הלכה נוספת המופיעה בשם ר' יהודה, וקשורה לדבריו לעיל, מופיעה בהמשך המסכת:

ועוד אמר רבי יהודה, נשפך הדם ימות המשתלח, מת המשתלח ישפך הדם. בשלמא נשפך הדם ימות המשתלח - דאכתי לא איתעביד מצותיה, אלא מת המשתלח אמאי ישפך הדם? הא איתעביד ליה מצותיה! (יומא דף סה.).

הגמרא מנסה לברר מדוע מעכב השעיר המשתלח את מתן הדמים של השעיר הפנימי. רש"י ביאר את הסברה העומדת מאחורי שאלת הגמרא:

אלא מת המשתלח - למה לו תשלומין, שאתה מזקיקו לו להביא שנים ולהגדיל, ולשפוך דם הראשון, הא איתעביד מצותיה; דשעיר המשתלח כל דבר המעכב בו אינו אלא הגרלה בלבד, לקבוע גורל של שם על שלו, דהא שמעינן ליה לר' יהודה דאמר: לא התודה - כשר, וכל שכן דשילוח דלא מעכב לדברי הכל, דכי כתיב חוקה - אדברים שהכהן עושה בבגדי לבן, ולא על דברים הנעשים על ידי איש עתי (שם).

לדברי רש"י, הגמרא סברה שחלקו של כוהן גדול בשעיר המשתלח מסתיים בהגדלה, אותה הוא עושה בבגדי לבן. ומכיוון שרק על הנעשה על ידי הכוהן בבגדי לבן נאמר

"חוקה" (-לעכב), ולאחר ההגרלה אין עוד צורך בכוהן להמשך השילוח, כמבואר במשנה ביומא (פ"ו מ"ג), שואלת הגמרא מדוע מעכב שילוח השעיר את מתן הדמים? הגמרא מתרצת:

אמרי דבי רבי ינאי, אמר קרא 'יעמד חי לפני ה' לכפר', עד מתי יהא זקוק להיות חי - עד שעת מתן דמים של חבירו (שם).

כלומר, למסקנה נלמד דין זה מפסוק ולא מסברה. אמנם, עלינו לברר מה השתנה בין הה"א למסקנה - הרי סוף סוף אין כאן עבודה בשעיר לעזאזל, מדוע בכל זאת עליו להיות חי עד מתן דמים? האם הפסוק חידש שיש בו דין עבודה, או שלמרות שאין זו עבודה - מכל מקום מעכב הוא את השעיר הפנימי? במילים אחרות - מה מהות התלות שבין השעיר המשתלח למתן הדמים של השעיר הפנימי?

נניח לעת עתה את סימני השאלה המצטברים באמתחתינו ונמשיך בסקירת הלכות השעיר המשתלח.

3. "מאימתי [איש עתי] מטמא בגדים?"

בדומה לפרה אדומה המטהרת את הטמא, אך מטמאת את העוסקים בה, אף השעיר המשתלח מכפר על בני ישראל ומטהרם מטומאת עוונותיהם, אך גם מביא טומאה על האיש העתי המתעסק בשילוחו (ויקרא ט"ז, כו). המשנה ביומא מרחיבה בדיני טומאתו של האיש העתי, ומנסה להגדיר את רגע חלות טומאה זו:

ומאימתי מטמא בגדים - משיצא חוץ לחומת ירושלים, ר"ש אומר: משעת דחייתו לצוק (יומא דף סז.).

נראה שדיון זה בשאלה מאימתי השליח מטמא בגדים, הוא בעצם דיון בשאלה מהותית יותר במצוות השילוח - מאימתי מתחילה שליחותו.

הגמרא משלימה את הדיון בטומאת בגדים:

אימתי מטמא בגדים. תנו רבנן: המשלח מטמא בגדים, ואין השולח את המשלח מטמא בגדים. יכול משיצא חוץ לחומת עזרה? - תלמוד לומר המשלח. אי המשלח - יכול עד שיגיע לצוק? תלמוד לומר והמשלח - הא כיצד - משיצא חוץ לחומת ירושלים דברי רבי יהודה. רבי יוסי אומר עזאזל וכבס - עד שהגיע לצוק. רבי שמעון

אומר והמשלח את השעיר לעזאזל יכבס בגדיו - זורקו בבת ראש ומטמא בגדים" (יומא דף סז:).

סברת הה"א 'משיצא חוץ לחומת העזרה', היא שפעולת השילוח מתחילה כבר בעת היציאה ממקום הקודש. למסקנה, כל זמן שנמצאים בשטחה המקודש של ירושלים - אין כאן יציאה למדבר.¹ שלוש שיטות לפנינו: א. ר' יהודה: משיצא מחומת ירושלים. ב. ר' יוסי: משהגיע לצוק. ג. ר' שמעון: רק לאחר שזרק את השעיר מהצוק. יש להדגיש שר' יהודה הוא הממעט ביותר באורך הזמן שעל השעיר להיות חי (עד מתן דמו של השעיר הפנימי), והוא גם המקדים ביותר את תחילת טומאת בגדים (כבר מהיציאה מחומות העיר) שמשמעותה היא שכבר החל להתקיים תהליך הכפרה (אמנם לא מדובר בזמנים זהים, נתינת הדם קודמת ליציאה מהעיר)!

4. "כיון שהגיע שעיר למדבר נעשית מצותו"

משנה. אמרו לו לכהן גדול: הגיע שעיר למדבר. ומניין היו יודעין שהגיע שעיר למדבר? דירכאות היו עושין, ומניפין בסודרין, ויודעין שהגיע שעיר למדבר. אמר רבי יהודה: והלא סימן גדול היה להם: מירושלים ועד בית חדודו - שלשה מילין, הולכין מיל וחוזרין מיל ושוהין כדי מיל, ויודעין שהגיע שעיר למדבר. רבי ישמעאל אומר: והלא סימן אחר היה להם, לשון של זהורית היה קשור על פתחו של היכל, וכשהגיע שעיר למדבר היה הלשון מלבין, שנאמר 'אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו'.

גמרא. אמר אביי: שמע מינה - בית חדודו במדבר קיימא, והא קא משמע לן, [דקסבר רבי יהודה]: כיון שהגיע שעיר למדבר - נעשית מצותו (יומא דף סח:).

במשנה זו מבוארת מחלוקת תנאים מניין היו יודעים שהגיע שעיר למדבר. ר' יהודה מחשב את הזמן הדרוש להגעת השעיר "לבית חדודו", ואילו ר' ישמעאל נעזר בסימן אחר - הלבנת לשון זהורית. הגמרא מסיקה שלר' יהודה מצוות השעיר נעשתה "כיוון שהגיע למדבר", וממילא הזהורית הלבנה כבר אז.² וכך הסביר המאירי את שיטת ר' יהודה:

1 מבחינה רוחנית העניין מבואר היטב על ידי הרמב"ן (ויקרא ט"ז, ח ועוד), אשר עומד על כך שבמקום הישוב לא שולטים כוחות הטומאה אלא רק במקום החורבן.

2 וכדברי ר' אלעזר הקפר בברייתא בדף סז: "בראשונה היו קושרין לשון של זהורית על פתח אולם מבפנים, וכיון שהגיע שעיר למדבר - היה מלבין, וידעו שנעשית מצותו, שנאמר 'אם

שלא היה הכהן רשאי להתחיל בעבודה אחרת עד שהגיע שער למדבר... ומשהגיע לשם אע"פ שלא עלה לצוק נתקיים שילוחו למדבר, עד שאם מת מאליו קודם שדחפו אי"צ להביא אחר... ומכל מקום פסקו רבים שאין הלכה כרבי יהודה וכל שמת עד שלא נדחה צריך להביא אחר. ויש פוסקים שאם מת אחר שהתודה עליו אין נזקקין לו... (מאירי סו. עמ' קסד בהוצאת מכון התלמוד הישראלי השלם).

המהדיר שם (הערה 131) תמה על קביעתו של המאירי, לפיה לדעת ר' יהודה רק אם מת השעיר לאחר שכבר הגיע למדבר אין עוד צורך להביא אחר תחתיו, הרי מדברי ר' יהודה לעיל עולה בפירוש כי די בכך שיהיה השעיר חי עד מתן דמים! יתכן שאת התמיהה שעולה בשיטת ר' יהודה ניתן לתרץ אם נבין אותה באופן שונה. כדי לבאר זאת, נעלה שאלה נוספת על גמרא זו.

את המילים "דקסבר ר' יהודה" (אשר צוינו לעיל בסוגריים מרובעות) מחק הגר"א בהגהותיו, אך המניע להגהה זו אינו ברור. לכאורה הגהה זו לא שינתה דבר, שכן גם אם נשמיט מילים אלו אביי מסביר את דעת ר' יהודה!

כעת, ניתן לבאר שבאמת כאן אין ר' יהודה עוסק במצווה לעיכובא, אלא רק בהמשך המצווה לכתחילה (שעד שלא נגמרה - לא יתחיל הכוהן הגדול עבודה אחרת). ואולי זו הסיבה לשינוי הגירסה של הגר"א, כדי לומר לנו שאין אנו עוסקים בשיטת ר' יהודה הכללית בנוגע למצוות השעיר בדיעבד, אלא בדין אחר - בנוגע למצב בו השעיר לא מת או ברח וכד'. וכך פירש רש"י שם (יומא סח: ד"ה אמרו לו) שהאמירה לכוהן גדול שהשעיר הגיע למדבר נדרשה מכיוון שעד שלא יגיע למדבר לא יוכל הכוהן לצאת מהעזרה ולקרוא בתורה. ברש"י ניתן להבין שאין מדובר, כפי שפירש המאירי, בדין בדיעבד (כלומר במצב בו מת השעיר או נעלם לפני סיום מצוותו) אלא בדין לכתחילה - מתי יכול הכוהן הגדול להמשיך בעבודות היום.

5. מעשה השילוח וקיומו

ההלכות והשאלות שהוצגו עד כה, מובילות אותנו לשורה של חידושים מבית מדרשה של שושלת בריסק.

בחידושי הגר"ז על הרמב"ם (סוף הספר עמ' עז, מכתב לבריסק) מובא מכתב בו סבור השואל שהמתנת הכוהן הגדול עד להגעת השעיר למדבר היא מהלכות ביאה

יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו'".

ויציאה. הגר"ז שם מחדש שהמתנת הכוהן הגדול היא מדיני הכשר העבודה, וכך ביאר גם בחידושו על הש"ס (כרך ה' עמ' 232 בסטנסיל). אחיינו, הגר"ד סולובייצ'יק, הוסיף וביאר את הדברים:

עצם מעשה השילוח וקיומו צריך להיות על ידי כוהן גדול והוא מקיומי כה"ג של סדר עבודת היום... ואף שכבר מסר את השעיר למשלחו מ"מ כל זמן שלא הגיע שעיר למדבר והשילוח לא נתקיים עדיין חסר קיומו של כה"ג...
(חידושי הגר"ד סולובייצ'יק, קובץ חידושי תורה עמ' קכ"א).

כלומר, גם **מעשה השילוח** וגם **קיומו** צריכים להיות על ידי הכוהן הגדול. אמנם **מעשה השליחות** כבר נעשה כשנתן הכוהן את השעיר ביד האיש העתי,³ אבל **קיום השליחות** תלוי גם הוא בכוהן הגדול העומד בעזרה, מכיוון שזה המשך העבודה בפנים, ועליו להמתין עד לקיום שליחות זו!

לפי זה מבוארת גם המצווה עליה דיבר ר' יהודה במשנה. אמנם אין שילוח השעיר מעכב, ולכן אם מת השעיר לאחר זריקת הדם כבר אין צורך להביא אחר במקומו, אך כשהשעיר עדיין חי יש לקיים בו את המצווה בשלמותה. זו הסיבה שאם השעיר מת יישפך דמו של הפנימי וייפסל (כנ"ל סוף פרק 2) וכיוון שעיקר העניין הוא בהגעת השעיר למדבר, הרי שיציאת האיש העתי מחומות העיר היא תחילת המצווה של הולכתו למדבר, ומרגע זה הוא מטמא בגדים. יש להוסיף לזה את דברי הגר"ח (סטנסיל, עמ' ל"ד על שקלים פ"ד מ"ו), אשר מוכיח שלשעיר לעזאזל יש דין **קרבן** מאחר שהוא נקנה מתרומת הלשכה ולא משיירה בלבד (וכך גם לשון הזהורית). הגר"ח מסביר עוד, שעד הווידוי יש לשעיר דין קרבן, ולכן מעשיו כשרים רק בכוהן גדול ובבגדי לבן, אבל מנקודה זו ואילך אין לו דין קרבן וזר כשר בעשייתו. לפי דברים אלו עלינו לומר לכאורה, שאם לשיטת ר' שמעון לשעיר יש דין קרבן רק עד הווידוי, הרי שלשיטת ר' יהודה יתקיים דין זה רק עד מתן הדמים של השעיר הפנימי. ולפי זה יש לומר לר' יהודה חידוש גדול - שגם הווידוי יכול להיעשות על ידי זר, וצ"ע.

עתה נוכל לבחון גם את שאלותינו בדבר היתר חילול שבת בשילוח השעיר. אמנם ההליכה למדבר דוחה את השבת, אבל מדברי הגר"ח למדנו כי דחייה זו היא מצד היות ההליכה **מצווה** הדוחה את השבת ולא מצד היותה **קרבן** (שכן, כאמור, הוא חדל להיות

3 ביחס לשאלה האם יש צורך במינוי שליחות ממש עיין בדבר-אברהם ח"ב סי' ח', ובקונטרס עבודת יום הכיפורים להגר"ד סולובייצ'יק עמ' עח.

קרבן משנתבצע הוידוי). אלא שהיא גופא קשיא: אם אין לשילוח השעיר מעמד של קרבן - כיצד דוחה הוא את השבת?

הפיתרון לשאלה זו נעוץ בדברינו לעיל. כאמור, הכוהן הגדול ממשיך ללוות את השעיר גם משחדל להיות קרבן גמור, כאשר ליווי זה מהווה את המשך עבודתו, ולפיכך נשארו על השעיר דיני קרבן לדחות את השבת. עיקרון זה מסביר גם מדוע הכוהנים לא היו מניחים לזר להוליך את השעיר אלא לכוהן - רצונם היה להראות שמבחינה מסוימת עדיין מדובר בקרבן.⁴

6. שעיר של שם ושל עזאזל - חד הם

התייחסות נוספת לשאלת חילול השבת בשילוח השעיר מצויה בדברי בעל ה'גבורת ארי':

עתי אפילו בשבת - קשיא לי, כיון דלכולי עלמא שילוח השעיר אינו מעכב אמאי דחי שבת? ... כיון דשני שעירים דיום הכיפורים מעכבים זה את זה... הוה ליה **שעיר של שם ושל עזאזל כחד** וכאילו הן קרבן אחד, ושחיטת שעיר של שם דדחי יום הכפורים מהני לשל עזאזל כאילו הוא גופו, דנימא כבר דחתה שחיטה את השבת, וכיון דחתה כבר, אפילו משום חביבה מצוה בשעתה בכה"ג ראוי לדחות שבת, כ"ש שעה עוברת לגמרי כמו שילוח השעיר שאין לו תקנה אלא בשעתיה ביום הכיפורים דוקא שדוחה שבת (גבורת ארי, יומא סו:).

תמצית תשובתו היא, ששני השעירים הם בעצם קרבן אחד, וכיוון ששחיטת שעיר הפנימי כבר דחתה את השבת - כבר נדחתה השבת אצל כל עניין עשיית קרבן זה. נראה כי דבריו אלו של ה'גבורת ארי' הם היסוד למה שנאמר על ידי שושלת בריסק - הגר"ח, הגר"ז והגר"ד - לפיו שילוח השעיר הוא חלק מסדר עבודת יום כיפור של כוהן גדול ויש לו דין קרבן.

⁴ ואמנם יש המשך למצווה הנעשית בשעיר, שהרי גם לדעת רמב"ם יש משמעות לדחייתו לעזאזל לעניין טומאת בגדים (הלכות פרה אדומה פ"ה ה"ו). דין נוסף המבטא את המשך המצווה, מופיע בהלכות עבודת יוה"כ פ"ה (ה"ב), שם נפסק כי אם לא מת השעיר בנפילתו מהצוק - מצווה לרדת ולהמיתו. הגר"ד סולובייצ'יק ('קונטרס בעניין עבודת יום הכיפורים' עמ' פב-פג) מסביר שהזמן בו הגיע השעיר למדבר משמעותי רק לעניין השילוח הקשור לכוהן גדול, ולא לסיום המצוות הנעשות בשעיר.

נמצינו למדים כי שני השעירים קרבן אחד הם. לפיכך, משניתן דמו של השעיר הפנימי - נעשתה גם כפרתו של השעיר לעזאזל, ומעתה אם ימות השעיר לעזאזל, שוב אין צורך להביא אחר, שכן הסתיימו מעשיו מצד היותו קרבן (אף שכאמור, עדיין יש בו מקצת דיני קרבן). אמנם, יש בשעיר לעזאזל מצווה נוספת, והיא שילוחו למדבר וזריקתו לעזאזל. בגדי האיש העתי נטמאים כתוצאה ממעשה שילוח זה, אשר מתחיל בשעת יציאתו את החומות. הכוהן הגדול "מלווה" מצווה זו והיא נחשבת לחלק מסדר היום, כך שאי-אפשר להמשיך כל זמן שהיא לא נסתיימה. רק לאחר תום המצווה, יכול הכוהן לקרוא בתורה.

לסיום חלק זה נעיר, שזריקת השעיר מהצוק, ועבירת נטילת נשמה הנעשית בכך, רחוקה עוד יותר ממצוות המקדש, וצריך לומר שמכל מקום יש לה דין "שיירי מצווה" שאף הם דוחים את השבת ואת יום הכיפורים.

7. אגדה

לאור העקרונות אשר העלנו בהבנת מצוות שילוח השעיר במישור ההלכתי, ננסה עתה להסביר את משמעותה של מצווה זו, על כל מרכיביה, במישור המחשבתי.

לפי דברי הרש"ר הירש בפירושו לפרשת אחרי-מות, השעירים מבטאים את כח ההתנגדות הקיים בכל אדם. הגורל קובע את אחד מהם לה', כאשר ההתנגדות ששעיר זה בא לבטא היא ההתנגדות לכוחות התאוה והיצר. השעיר השני, אשר גורלו נקבע לעזאזל, מבטא את ההתנגדות לרצון ה', לתורתו ולמצוותיו, אותה אנו שואפים לבער מקרבנו (ויקרא ט"ז, י). שני שעירים אלו מוגדרים כ"חטאת" אחת! כך נובע מלשון הכתוב: "שני שעירי עזים לחטאת", משמע אותה חטאת מבוטאת על ידי שניהם (שם ח). על השעירים להיות שווים, שכן הם מבטאים את יכולת האדם לבחור בחופשיות את הכיוון - לה' או לעזאזל. כמו כן עליהם להיות שווים במראה, בקומה ובדמים, וראויים לקרבן, כדי להראות שלא הנתונים הטבעיים גורמים לאדם לבחור בדרך מסוימת, אלא החלטתו בלבד (שם י). זריקתו מן הצוק של השעיר המשתלח, ואף שילוחו למדבר, אינם לעיכובא. מעכבים הם רק ההגרלה והוידוי, כיוון שהעיקר הוא להראות שהבחירה (ההגרלה) היא הנקודה המרכזית בחטא, כאשר מימוש הבחירה הוא רק השלמת התהליך. ולכן ניתן, בדיעבד, לסיים את המצווה עם ההודאה שניצול כח הרצון לרעה הוא מקור החטא (הוידוי). השילוח למדבר והדחיפה מן הצוק באים להשלים רעיון זה, אבל מהות הכפרה אינה תלויה בהם (יש להוסיף ולבאר, שלפי ר' יהודה, שאינו זוקק וידוי, עצם ההגרלה המבטאת בחירה חופשית - היא בלבד מעכבת.

מטרתה היא ללמד שהאדם בוחר בטוב או ברע ואחראי על מעשיו, ולכן יש כפרה גם בשלב זה).

חולשה מסוימת קיימת בדבריו האחרונים של הרב הירש: אם השילוח והזריקה אינם אלא השלמת הרעיון - מדוע ידחו יו"כ"פ ושבת?

לישוב שאלה זו צריך לומר שלמרות ההבעה העקרונית של הבחירה החופשית, והווידי המבהיר שהכל באחריותו של האדם שבחר ברע - יש גם לבער בפועל את מי שמבטא את הרע. מעין ביעור חמץ שאין חובה לקנותו על מנת לבערו, אך משנמצא - יש לעמול עמל רב לשם כך.

הרמב"ן (ויקרא ט"ז, ח) פירש את עניין השעיר לעזאזל על פי המדרש המדבר על נתינת מנה לכוחות הרע כדי שלא יקטרגו. לפי דעתו מובן למה יש להתאמץ ולהגיע עם השעיר עד סיום עניינו. אדרבה, לשיטתו עלינו לשאול מדוע בדיעבד ישנה כפרה גם כשהשעיר לא מגיע למדבר?

שאלה זו נתרץ בדרך דומה לתירוצינו בדברי הרש"ר הירש: עצם הנכונות להביא שעיר כמנה לכוחות הרע - די בה, אך כשהוא נמצא בפועל אין להסתפק בנכונות בלבד.

כאמור, בחלק הקשה של היום, אשר עניינו ביעור העוונות (ובעקבותיו טומאת הבגדים), עסק האיש העתי. אולם, בילקוט הראובני לפרשת אחרי מות למדנו כי איש זה לא היה זוכה להוציא את שנתו ועובדה זו צריכה ביאור; הרי איש זה עסק בכפרתם של ישראל! אך במחשבה שנייה עובדה זו אינה מתמיהה כל כך. ייתכן כי העובדה שהעיסוק בצדדים אלו כה מסוכן היא שגוררת תוצאה קשה זו, כך שבעבודתו מוסר בעצם האיש העתי את נפשו עבור עם ישראל.

בשעת פעילותו של של האיש העתי, צריך הכוהן הגדול להמתין בקודש עד סיום עבודה קשה זו. עבודה זו מאוחדת עם העבודה בפנים אשר עניינה לרומם את החלקים החיוביים בעם ישראל. הכוהן הגדול אינו יכול להתחמק מלהיות קשור גם לעבודה הקשה, הבעייתית והמסוכנת של ביעור הרע. עד שתיעשה מצוותו של שעיר - צריך הכוהן להמתין ו"ללוות" מפעל אדיר זה במאמץ רוחני-פנימי גדול. רק משסיים הכוהן הגדול להמתין וללוות, יכול הוא לקרוא בתורה; קריאה שתכליתה הוספת הטוב לאחר שכבר ביער את הרע.